

To veteraner fra krigen 1848 – 50.

(”Treårskrigen” – ”Den første Slesvigske Krig”).

Brødrene fra Herringe sogn:

Morten Andersen (1826 – 1898)

Knud Andersen (1828 – 1905)

Treårskrigen 1848 – 1850.

Research og script: Leif Andersen, Maj 2021.

To sønner af **gårdmand Anders Knudsen**, Herringe sogn, (*min generations tip-tipoldefar*) blev udskrevet til krigstjeneste i "Treårskrigen 1848-50".

Anders Knudsen, født den 15. november 1796 i Rudme, Herringe sogn.

Han var søn af: **Knud Hansen** (1761 – 1832)

og hustru

Kirsten Pedersdatter (1765 – 1839)

Ægteparret gift i Herringe Kirke den 23. april 1790.

Anders Knudsen bliver den 13. december 1823 gift i Herringe Kirke med **Karen Mortensdatter**, født den 30. juni 1799 ligeledes i Herringe sogn.

Ægteparret bliver forældre til 4 børn:

Peder Andersen

født 12. september 1824, Herringe sogn

død 21. november 1847 (23 år).

Morten Andersen

født 16. februar 1826, Herringe sogn

Petronelle Andersdatter (min generations tipoldemor)

født 18. januar 1828, Herringe sogn

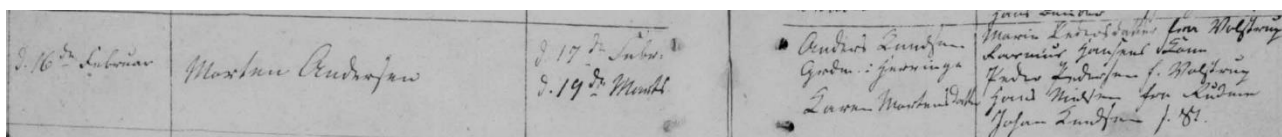
død 30. november 1869 (41 år)

Knud Andersen

født 19. januar 1828, Herringe sogn

NB! Petronelle Andersdatter og Knud Andersen er tvillinger, men tilsyneladende født på hver side af midnat – derfor fødselsdatoer med en dags mellemrum. Fødslen har været vanskelig og så belastende for moderen, at hun dør den 12. marts 1828 – knap 2 måneder efter fødslerne - kun 28 år gammel.

Morten Andersen, født 16. februar 1826 i Herringe sogn.

Morten Andersens fødsels- og dåbsnotits i Herringe sogns kirkebog. 16. Februar. Morten Andersen. Dåbsnotitser: 17. Februar (i hjemmet), 19. Marts (i kirken). Forældre: Anders Knudsen Gardm. (Gaardmand) i Herringe, Karen Mortensdatter. Faddernes navne.

Lidt facts om værnepligt og lægdsruller: I forordningen af 20. juni 1788 om stavnsbåndets ophævelse, blev det fastslået, at værnepligten til landsforsvaret påhvilede bondestanden. Derfor skulle alle nyfødte drengebørn på landet indskrives i lægdsrullen straks efter fødslen (undtagelse fra værnepligten var i perioden 1788 – 1849 foruden adel, gejstlighed og borgerskab, degne, skoleholdere og substitutters børn (substitut: en person der mod betaling stillede som soldat på en andens vegne).

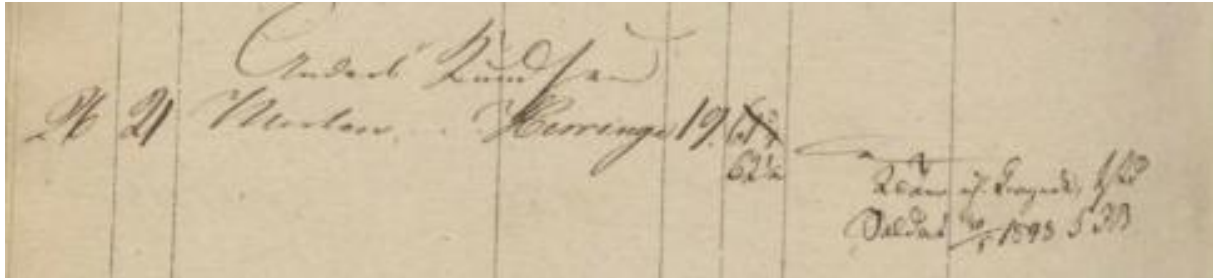
Som regel blev man indkaldt til hæren som 22-årig og senere genindkaldt én til flere gange af en måneds varighed og senere overført til förstærkningen.

I perioden 1808-1849 blev man derefter først slettet af lægdsrullen efter 45 år, hvilket betød, at man i tilfælde af evt. krigs-aktiviteter kunne genindkaldes til og med det fyldte 45. leveår med mindre man blev erklæret uegnet til militærtjeneste af en eller anden årsag eller døde.

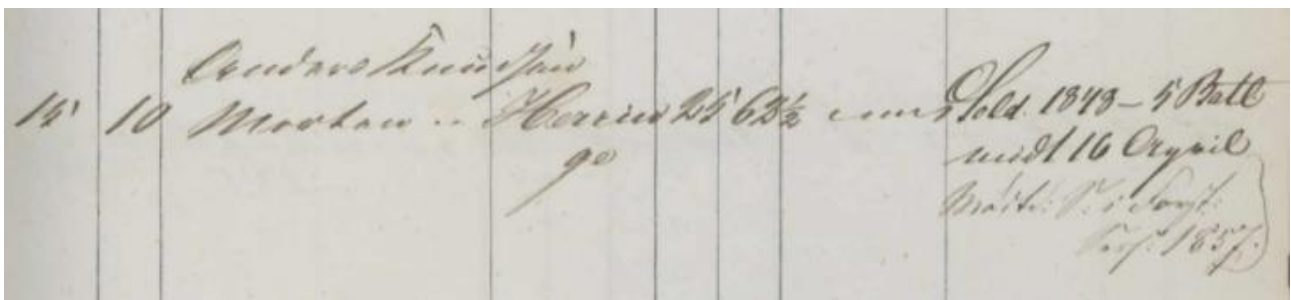
Morten Andersens lægdsrullenotat i lægd 16, Herringe, Tilgangsrolle 1826. A = bogstavbetegnelse for årstal 1826. 138 = løbenr. i tilgangsrollen. Anders Knudsen = faderens navn. Morten = sønnens navn. Herringe = fødesogn. 16. Februar 1826 = fødselsdato.

Morten Andersen figurerer i de følgende Hovedruller, men i 1844 har han været på session, hvorfor der er påført oplysninger om hans kommende tjeneste.

Morten Andersens notat i Hovedrullen 1844. 26 = Gamle Løbenr. 21 = Nyt Løbenr. Faderens navn, sønnens navn. 19 = alder. 62½ = højden i tommer (svarer til ca. 159 cm) Anmærkning –
1. linje: 2 Tæer uh (uhinderlig) krogede, tsd (tjenestedygtig) 2. linie – Soldat 10/5 1848 5. IB (Infanteri Bataljon)

Det kan af lægdsnotatet ses, at **Morten Andersen** vil blive indkaldt til aftjening af værnepligten den 10. maj 1848 samt angivelse af tjeneste.

Morten Andersens notat i Hovedrullen 1850 Herringe. Heraf fremgår det, at han har været soldat 1848 i 5. Bataljon, mødt 16. april (mødt tidligere en den først meddelte indkaldelsesdato på grund af de fremskredne krigstrusler). (Marts i forstærkningen til 1857??).

10 ✓ Morten Andersens Herringe 62 1/2 → Sold. 1848
1857 i Prof.
69 - G 100

Morten Andersens notat i Hovedrullen 1856 Herringe – soldat 1848 – Af (Afsked) 1857 i forstærkningen.

69 = flytter til lægd 69 (Gestelev) i år G = 1857, løbenummer 100.

9 ✓ Morten Andersens Herringe 62 1/2
Afsked - 8/1864
Soldat 1848
1857 i forstærkningen
16/5

Morten Andersens notat i Tilgangsrollen 1857 Gestelev – soldat 1848, 1857 i forstærkningen til 16/5.

Afsked 1864.

Morten Andersen havde således været opført i lægdsrullerne i en periode på 36 år.

Årsagen til **Morten Andersens** bopælsskifte fra Herringe til Gestelev skyldes, at han den 25. april 1857 bliver gift i Gestelev Kirke med **Else Jensdatter**, født 19. juli 1824 i Gestelev. Hun er arving til en større gård, "**Vestergaard**", i Gestelev (nuværende adresse Gestelevvej 42), hvor **Morten Andersen** således bliver gårdmand ("gårdejer").

Ægteparret får 3 børn, 2 piger og 1 dreng:

Karen Andersen, født 6. februar 1858 – død 1. juli 1863 (5 år)

Ane Cathrine Andersen, født 27. august 1860 – død 26. juni 1863 (2 år)

De 2 døtre dør således i en tidlig alder.

Jens Andersen, født 13. september 1865 – død 26. august 1935 (69 år)

Han arver og fører gården videre.

Den overtages senere af hans søn:

Hans Edlef Marten Andersen, født 30. december 1910 – død 29. maj 1963.

Luffoto af "**Vestergaard**", **Gestelev** (nuværende adresse: Gestelevvej 42) **1939**.

Allerede i 1848 (i begyndelsen af "Treårskrigen") blev det besluttet at indstifte medaljer for tapperhed og fædrelandskærlighed. Medaljerne blev præget, men efter krigen (1851) blev det dog besluttet, at de ikke skulle uddeles, og de blev igen omsmeltet. Efter 1864-krigen gentog historien sig. Medaljer blev præget, men aldrig uddelt og igen omsmeltet.

Først i 1872 blev sagen om medaljer rejst igen af en våbenbrødre-komite. Sagen blev genrejst i 1875 og i næste finansår bevilgedes pengene til medaljer. Resultatet blev erindringsmedaljer for deltagelse i nævnte krige.

Der blev præget 46.00 eks. i bronze for 1848-50 krigen, 58.00 for 1864-krigen og 3.00 for deltagelse i begge krige.

Uddelingen af medaljer – efter ansøgning fra hver enkelt deltager – fandt sted i 1877 (kun for veteraner, der stadig var i live, kunne der fremsendes en ansøgning).

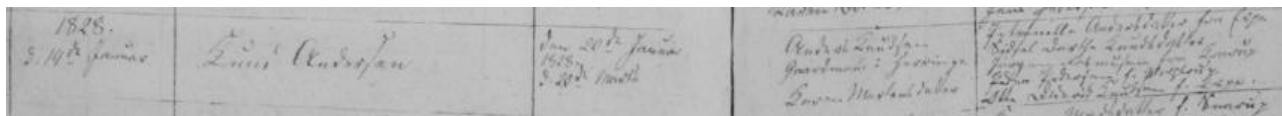
Spørgsmaal.	Svar.
Hvad er Deres fulde Navn?	Morten Andersens Hærinsigne
Hvilken Dag og hvilket Aar er De født?	den 16. Februar 1826
I hvilket Aar har De deltaget i Krigen?	1848-49-50
Ved hvilken Hæning (Institution) tjente De dengang?	48. og 4. Regiments Batalion 49-50. og 5. Liniens Batalion
Ved hvilket Compagni, Escadron eller Bataillon stod De?	1 Compagni bygn. Nr. 1
Hvilket Nummer havde De?	nr. 5 L. B. 255
Fra og til hvilken Dag var De tjenestgjørende?	fra 1. Maj 1848 til 13. Marts 1851
Tjente De som Menig eller som Befalingsmand?	Menig
Vled De saaret i Krigen? Naar?	Nei
Har de ligget hos Esparth? Naar?	Nei
Vled De fangen i Krigen? Naar og hvor?	Nei
Har De Pension eller Invalidforsørgelse? Hvilket Nummer har Deres Pensionsbrev?	Nei
Er De Medlem af „De danske Vaabenbrødre Selskab“? I hvilken af dets Afdelinger og i hvilket Nummer staar De?	Nei
Hvilken er Deres nuværende Stilling?	Landmand
Hvor har De nu Bopæl? (Hvis De ikke boer i en Skjæb, behøves Amt, Herred, Sogn og By angivet).	Gjestebro By og Sogn. Sønderborg Amt Sølling Herred
Hvilken er Deres nuværende Bærelse?	Gaardmand Morten Andersens Gjestebro på Ringvej

Oberrettigsd. W. Nansen

Morten Andersens ansøgningskema (renskrift næste side).

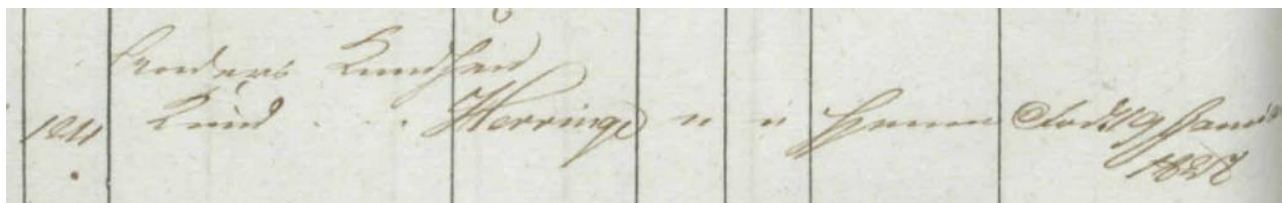
Spørgsmål.	Svar.
Hvad er Deres fulde Navn?	<i>Morten Andersen Herringe</i>
Hvilken Dag og hvilket Aar er De født?	<i>den 16 Februsr 1826</i>
I hvilket Aar har De deltaget i Krigen?	<i>1848 – 49 - 50</i>
Ved hvilken Afdeling (Institution) tjente De dengang?	<i>48 ved 4 Reserve Batailon 49-50 ved 5 Linnie Batailon</i>
Ved hvilket Compagni, Escadron eller Batteri stod De?	<i>1 Compagni begge Steder</i>
Hvilket Nummer havde De?	<i>ved 5 L. B. 255</i>
Fra og til hvilken Dag var De tjenestegjørende?	<i>fra først i Maj 1848 til 13 eller 14 Februar 1851</i>
Tjente De som Menig eller som Befalingsmand?	<i>Menig</i>
Blev De saaret i Krigen? Naar?	<i>Nei</i>
Har De ligget paa Lazareth? Paa Hvilket	<i>Nei</i>
Blev De fangen i Krigen? Naar og hvor?	<i>Nei</i>
Har De Pension eller Invalidforsørgelse? Hvilket Nummer har Deres Pensionsbrev?	<i>Nei</i>
Er De medlem af "De Danske Vaabenbrødres Selskab"? I hvilken af dettes Afdelinger og i hvilket Numer staar De?	<i>Nei</i>
Hvilken er Deres nuværende Stilling?	<i>Landmand</i>
Hvor har De nu Bopæl? (Hvis De ikke boer i en Kjøbstad, bedes Amt, Herred, Sogn og By opgivet),	<i>Gjestelev By og Sogn. Svendborg Amt Salling Herred</i>
Hvilken er Deres nuværende Adresse?	<i>Gaardmand Morten Andersen Gjestelev pr Ringe</i>

Knud Andersen, født 19. januar 1828 i Herringe sogn.

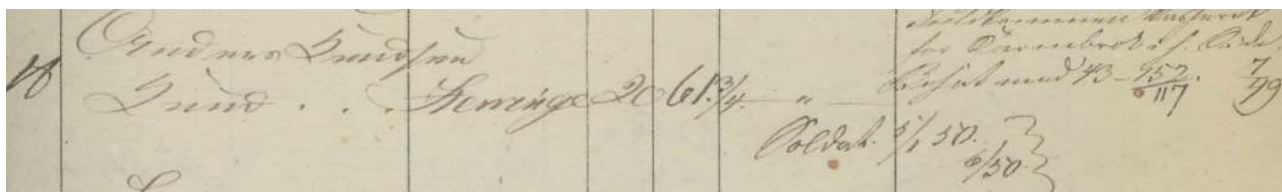

Knud Andersens fødsels- og dåbsnotits i Herringe sogns kirkebog. 1828 19. Januar. Knud Andersen. Dåbsnotitser: 20. Januar (hjemme) 20. Marts (i kirken). Forældre: Anders Knudsen, Gaardmand i Herringe – Karen Mortensdatter. Faddernes navne.

Som sin 2 år ældre bror bliver **Knud Andersen** indskrevet i lægdsrullen kort efter sin fødsel.

Knud Andersens lægdsrullenotat i lægd 16 Herringe, Tilgangsrullen 1828. 124 = løbenr. i Tilgangsrullen – Anders Knudsen = faderens navn – Knud = sønnens navn – Herringe = fødesogn, hjemme = opholdssted – Født 19 Januar 1828.

Knud Andersens lægdsrullenotat i lægd 16 Herringe, Hovedrulle 1847. 18 = løbenr. Anders Knudsen = faderens navn – Knud = sønnens navn – 20 = alder – 61 ¾ = højde i tommer (svarer til ca. 157 cm) – Soldat 5/1 50 – 6/50. (bemærkningerne øverst til højre hører til foregående person).

11 / *Anders Luitjan
Luit*
Herringe 29 6 1/4 Høimund
19. 1857 - 3 Res 76
mødt 5/1 -
S. 1859
Uopas. Lægget og stiv u-faa indlæd
19. 1863.

(tekst næste side)

Knud Andersens lægdsrullenotat i lægd 16 Herringe, Hovedrulle 1857. 11 = nyt løbenr. 6 = gammelt løbenr – Som tidligere: faderens og sønnens navne og fødesogn – 29 = alder – hjemme = opholdssted – Ing. 1850 3 Res jk ? (jægerkorps) - mødt 5/1 - S. 1859.

Utj?? = Utjenestedygtig. Kroget og stiv i Haandled - ?? 1863 = afsked 1863?

Spørgsmaal.	Svar.
Navn er Deres fulde Navn?	<i>Knud Andersen Herringe</i>
U hvilken Dag og hvilket Aar er De født?	<i>den 19 Januar 1825</i>
I hvilket Aar har De deltaget i Krigen?	<i>1850</i>
Hvilken Afdeling (Division) tjente De dengang?	<i>3de Besættelsesjægerkor</i>
Hvilket Kompagni, Eskadron eller Batteri stod De?	<i>4de Compagni</i>
Hvilket Nummer havde De?	<i>(152)</i>
Fra og til hvilken Dag var De tjenestgjørende?	<i>Fra den 3de Januar 1850 - 1851</i>
Tjente De som Menig eller som Befalingsmand?	<i>Som Menig</i>
Bliv De saaret i Krigen? Naar?	<i>Nei</i>
Har de ligget paa Vagter? Paa hvilket?	<i>Ja paa Sønderberg Slot</i>
Bliv De fanget i Krigen? Naar og hvor?	<i>Nei</i>
Har De Penion eller Invalidforfølgelse? Hvilket Navn har Deres Penionsbrev?	<i>Nei</i>
Er De Medlem af „De danske Besættelsesregiment“? I hvilken af dets Afdelinger og i hvilket Nummer staar De?	<i>Nei</i>
Hvilken er Deres nuværende Stilling?	<i>Herrmand</i>
Ovar har De en Gæst? (Hvis De ikke boer i en Skole, huse, hede, Amt, Herred, Sogn og By orydet).	<i>i Herringe Sogn Voldstrove Ly</i>
Hvilken er Deres nuværende Adresse?	<i>1. Sænkling Amt Søndre Gudme Herred</i> <i>Herrmand Knud Andersen Voldstrove pr</i> <i>Herringe</i>

Knud Andersens ansøgningskema (renskrift næste side).

Spørgsmål.	Svar.
Hvad er Deres fulde Navn?	<i>Knud Andersen Herringe</i>
Hvilken Dag og hvilket Aar er De født?	<i>den 19 Januar 1828</i>
I hvilket Aar har De deltaget i Krigen?	<i>1850</i>
Ved hvilken Afdeling (Institution) tjente De dengang?	<i>3. Reservejægerkor</i>
Ved hvilket Compagni, Escadron eller Batteri stod De?	<i>4. Compagni</i>
Hvilket Nummer havde De?	<i>(152)</i>
Fra og til hvilken Dag var De tjenestegjørende?	<i>Fra den 5. Januar 1850 – 13/4 1851</i>
Tjente De som Menig eller som Befalingsmand?	<i>Som Menig</i>
Blev De saaret i Krigen? Naar?	<i>Nej</i>
Har De ligget paa Lazareth? Paa Hvilket	<i>Ja paa Sønderborg Slot</i>
Blev De fangen i Krigen? Naar og hvor?	<i>Nej</i>
Har De Pension eller Invalidforsørgelse? Hvilket Nummer har Deres Pensionsbrev?	<i>Nej</i>
Er De medlem af "De Danske Vaabenbrødres Selskab"? I hvilken af dettes Afdelinger og i hvilket Numer staar De?	<i>Nej</i>
Hvilken er Deres nuværende Stilling?	<i>Husmand</i>
Hvor har De nu Bopæl? (Hvis De ikke boer i en Kjøbstad, bedes Amt, Herred, Sogn og By opgivet),	<i>i Ringe Sogn Voldstrup By i Svendborg Amt Sunds Gudme Herred</i>
Hvilken er Deres nuværende Adresse?	<i>Husmand Knud Andersen Voldstrup pr. Kværndrup</i>

Erindringsmedaljen fra krigen 1848-1850.

Forsiden

Bagsiden

Tekst:

Frederik VII Konge af Danmark

For deltagelse i krige 1848-1850

Ud fra lægdsrullenotaterne og de 2 ansøgningskemaer er det vanskeligt – ja stort set umuligt – at danne sig et nærmere indtryk af **Morten Andersen** og **Knud Andersens** aktive deltagelse i krigsaktiviteterne.

Som medlem af 5. Bataljon tyder alt på, at **Morten Andersen** har deltaget i de fleste krigsepisoder.

Foruden en lang række mindre træfninger mellem de danske og de tyske styrker, er især 2 slag (krigsskuepladser) detaljeret beskrevet i historien.

Forsvaret af – og senere angrebet og kampen mod de tyske besættelsesstyrker ved Fredericia. Her lykkedes det, den 6. juli 1849, den danske hær at bryde den tyske besættelse og fordrive den fra området.

Slaget ved Isted den 24.-25. juli 1850, hvor sejren i praksis betød, at danskerne nu stod i en gunstig position.

Det betød dog langt fra en afslutning på krigen. Der udkæmpedes flere mindre slag bl.a. ved Mysunde og Frederiksstad.

5. Bataljon (*med deltagelse af **Morten Andersen***) var under kommando af Friderich Adolph Schleppegrell, der især med sin styrke kæmpede på venstre flanke. Hans militære og taktiske evner betød, at han i krigsforløbet steg i graderne fra kaptajn – til major – til oberst –til generalmajor. Hans karriere sluttede brat i slaget ved Isted, hvor han i spidsen for sin styrke blev ramt i hovedet af en kugle med døden til følge.

Friderich Adolph Schleppegrell.

Når man læser statistikken over de danske tab i de omtalte 2 slag, kan man konstatere, at officererne (ligesom Schleppegrell) ikke sparede sig selv:

Slaget ved Fredericia (døde):

75 officerer

78 underofficerer

1738 menige

Slaget ved Isted (døde):

140 officerer

183 underofficerer

3295 menige

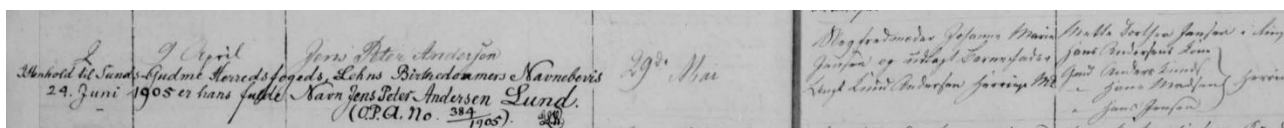
Ifølge **Morten Andersens** ansøgningsskema slap han gennem krigen uden større men, idet han besvarede spørgsmålet: "om han blev såret" med et NEJ.

Knud Andersens deltagelse i krigsaktiviteterne omfatter kun den sidste del af krigen. Ifølge ansøgningsskemaet indtræder han først i hæren på et sent tidspunkt i krigsforløbet (5. januar 1850).

I en detaljeret beskrivelse af de forskellige hærenheders rolle i diverse træfninger, nævnes 3. Reservejægerkorps i forskellige faser af kampene ved Isted. Korpsset udgjorde en del af hovedstyrken og var ofte i forreste linje i flere af de mange træfninger. (*Jægerkorps = en lettere infanterienhed*)

Af **Knud Andersens** ansøgning fremgår det, at han ikke har været såret, men alligevel oplyser han, at han har været på lazaret på Sønderborg Slot (to lidt modstridende oplysninger).

Knud Andersen vender efter militærtjeneste hjem til Herringe, hvor han i 1860 er registreret boende hos sin far, **Anders Knudsen**, på dennes gård på Herringe Mark. I 1862 findes han som udlagt barnefader i forbindelse med et fødselsnotat i Herringe sogns kirkebog.

Herringe sogns kirkebog: 2 = løbenr. -9. April = fødselsdato (1862) Jens Peter Andersen – 29 Mai = dåbsdato – forældre: Slegfredmoder Johanne Marie Jensen og udlagt Barnefader Knud Andersen Herringe Mk (Mark).

I kirkebogen er her anvendt et ikke særlig ofte brugt udtryk: "Slegfredmoder". Det betyder "samlever" "elskerinde" – (absolut ikke en betegnelse af de pænere).

Det fremgår ligeledes af kirkebogen, at Jens Peter Andersen i 1905 har fået tilladelse til at tilføje "Lund" som nyt efternavn.

(1905 – Ny navnelov i Danmark, hvor danskerne var blevet opfordret til at ansøge om nye efternavne, da det efterhånden var umuligt for myndighederne at skelne mellem de mange, der havde "et -sen" efternavn)

Knud Andersen bliver den 17. maj 1863 gift i Herringe Kirke med "samleveren", **Johanne Marie Jensen**. Hun er født den 24. august 1833 i Herringe. I forbindelse med vielsesnotatet oplyses det, at **Knud Andersen** opholder sig på "Egeskov".

Kort tid derefter har ægteparret erhvervet et husmandssted i Voldstrup.

Her får ægteparret datteren, **Karen Dorteia Andersen**, født den 16. oktober 1864.

Johanne Marie Jensen dør den 20. april 1868.

Ved folketællingen 1870 er **Knud Andersen** (anført som enkemand) med sine 2 børn samt en tjenestepige registreret i Voldstrup By, Ringe sogn.

Den 2. december 1871 bliver **Knud Andersen** atter gift. Den kommende hustru hedder **Johanne Andersdatter**. Hun er født den 12. februar 1822 i Espe.

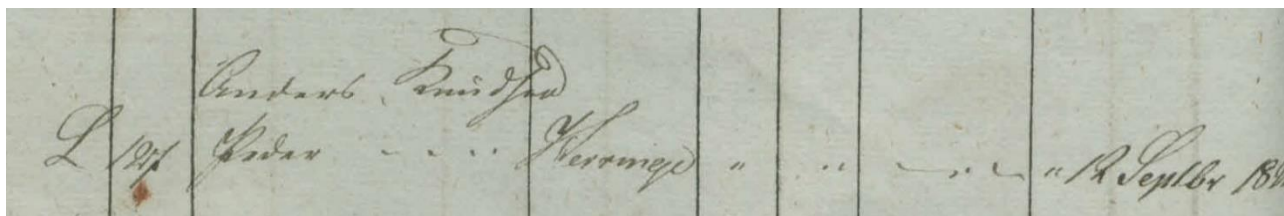
Ved næste folketælling, 1880, bor børnene ikke længere hos faderen.

Johanne Andersdatter dør den 17. juli 1900. **Knud Andersen** bliver således enkemand for anden gang. Han dør selv den 5. juli 1905 (77 år gammel).

Morten- og Knud Andersens ældre bror, **Peder Andersen**, født 12. september 1824, Herringe, kom ikke – som sine brødre – til at deltage i krigen.

Hans livsforløb ender på tragisk vis.

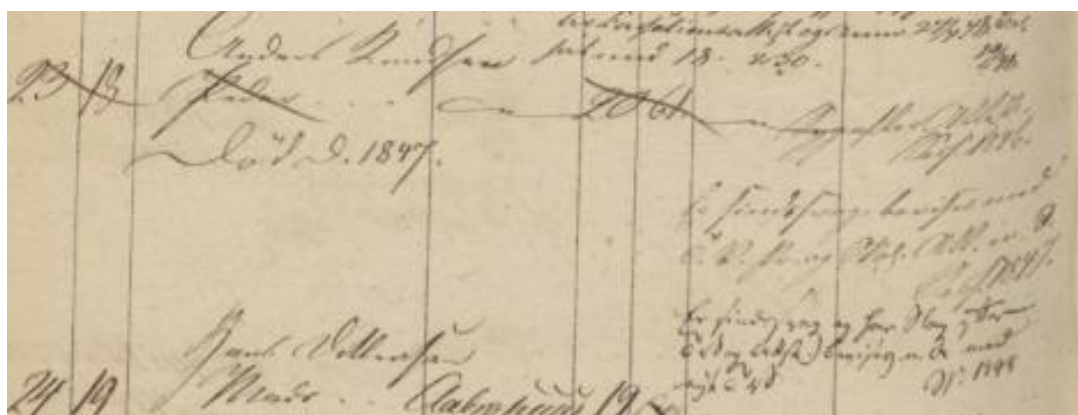
Som sine brødre er han blevet indskrevet i lægdsrullen efter fødslen.

Peder Andersens lægdsrullenotat i Tilgangsruellen, lægd 16 Herringe 1925.

L = år 1825. 127 = løbenr.. Anders Knudsen = faderens navn. Peder = sønnens navn.

Herringe = fødesogn. 12 Septbr 1824 = fødselsdato.

Peder Andersens lægdsrullenotat Hovedrullen, lægd 16 Herringe 1844.

23 = gammelt løbenr. 18 = nyt løbenr. 20 = alder. 61 = højden i

tommer (anmærkningerne øverst til højre hører til personen ovenfor)

De næste 3 anmærkninger er givet om Peder Andersen:

Syg efter Attest Sess(ion) 1846.

Er sindssvag bevises med T.V (Tingsvidne) Pr(æste) og Skole Attest

Sess(ion) 1847.

Er sindssvag og har slag efter T.V. (Tingsvidne) bevises n.A (næste Aar) med

nyt T.V. (Tingsvidne) Ss (session) 1848.

død 1847

Peder Andersen dør den 21. november 1847 (23 år). I kirkebogen er dødsårsagen angivet som "krampe" (sandsynligvis Epilepsi).